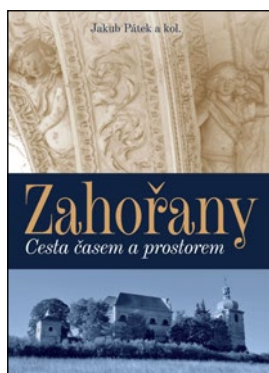

PÁTEK, Jakub a kol. *Zahořany. Cesta časem a prostorem.* Ústí nad Labem : Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2020. 512 s. ISBN 978-80-7465-433-6.

Novým prírastkom do kategórie obecných a mestských monografií je dielo približujúce lokalitu v blízkosti Litoměříc, obec Zahořany.

Ako sa spomína aj v úvode, jadro autorského kolektívu tvorili zamestnanci Univerzity Jána Evangelisty Purkyně z Ústí nad Labem, ktorých doplnili pracovníci z Národného pamiatkového ústavu, zo Štátneho oblastného archívu v Litoměřiciach, z Archívu mesta Litoměřice či z litoměřického biskupstva.

Monografia je rozdelená do dvoch väčších celkov. Prvý celok nazvaný *Cesta časem* predstavuje Zahořany v priebehu ich existencie. Zaujímavým predslovom k dejinám tejto lokality je kapitola Jakuba Pátka *Obraz Zahořan v literatúre* (s. 17 – 24). Jej cieľom nebolo úvodné vymenovanie kompletneho zoznamu literatúry viažucej sa k obci, ale naznačenie typologického rámca publikácie, ktorý mal autorský kolektív k dispozícii v rámci prípravnej heuristiky. Autor poukazuje na výnimočnosť a krásu regiónu Litoměřicka zdôrazňovanú aj v historicky dochovanej literatúre, kde o. i. možno sledovať, že tento geograficky priestor sa stal jedným z prvých cieľov začínajúcich turistov. Jakub Pátek to vyjadril napr. takto: „*Romanticky zolněná krajina Českého středohoří se v průběhu 19. století stala vyhledávaným cílem pionýrů turistiky.*“ (s. 20). Ako je to pri mestských a obecných monografiách zvykom, okrem prvej písomnej zmienky sa snažia autori podať informáciu aj o pravekých nálezoch v danej lokalite či jej blízkom okolí. Inak tomu nebolo ani v prípade predmetnej publikácie. Tomáš Velímský,

autor kapitoly o Zahořanoch v ranom a vrcholnom stredoveku (s. 25 – 36) predstavil lokalitu prostredníctvom pravekých nálezov či ich analógií v okolí, pokúsil sa tiež o interpretáciu názvu obce. V ďalších dvoch kapitolách sa Jiří Koumar venuje majiteľom Zahořan od 15. storočia do polovice 17. storočia (s. 37 – 50) a tiež veľkostatku Zahořany v ranom novoveku (s. 51 – 75). V prvom celku monografie nemohli byť opomenuté ani osobnosti, ktoré sú úzko späté s touto obcou. Osobnosť Johana de La Croona a jeho vojenskú kariéru predstavil Lukáš Sláma (s. 77 – 102). Majiteľov Zahořan na prelome 17. a 18. storočia spracovali J. Pátek a Tomáš Sekyrka (s. 105 – 108). Prvý menovaný sa špeciálne venoval aj rodu Ogilvy (s. 109 – 119), ktorého korene a pôvod možno nájsť v Škótsku. Nepovšimnuté neostali ani 19. a 20. storočie, ktoré znamenali pre Zahořany mnohé zmeny či už v podobe častých obmien majiteľov alebo v súvislosti s modernizáciou, ale aj úpadkom tejto lokality. Väčší priestor bol prirodzene venovaný obdobiu 20. storočia, ktorému sa venoval Petr Karlíček (s. 135 – 151). Prvú časť monografie uzatvára rozsiahla kapitola venovaná cirkvi, ktorú spracoval Martin Barus (s. 153 – 187). Tu je predstavená farnosť, kostol či duchovná správa zahořanského panstva. Pre archontológiu je zaujímavá a dôležitá tiež jej príloha, a to zoznam duchovných správcov a výpomocných duchovných zahořanskej farnosti.

Druhý celok monografie *Cesta prostorem* sa venuje krajine Zahořan a architektonickým pamiatkam. V tejto časti patrí úvodná kapitola Vilémovi Zábranskému (s. 191 – 216), ktorý ju doplnil početnými obrazovými prílohami v podobe výrezov z máp, dobovými fotografiami či leteckými snímkami. Urbanizmu sa venovala dvojica autorov Kamil Podroužek a Václav Zeman (s. 217 – 256), ktorí predstavili svetské stavby. Prvý menovaný z tejto dvojice autorov spracoval aj kapitolu venujúcu sa areálu kostola Najsvätejšej Trojice (s. 257 – 282). Keďže kostol Najsvätejšej Trojice je jednou z dominant lokality, sú mu venované aj nasledujúce strany monografie. Stavebným vývojom areálu kostola sa zaoberala dvojica autorov Martin Barus a Táňa Šimková (s. 283 – 311), štukovou výzdobou Vít Honys (s. 313 – 332), nástrojnými a nástennými maľbám J. Pátek (s. 333 – 343) a mobiliárom Martin Barus a Vít Honys (s. 343 – 374). Práve poslednú spomínanú kapitolu dopĺňa príloha Inventár kostola Najsvätejšej Trojice v Zahořanoch z roku 1659. Druhú dominantu obce predstavuje štvorkrídlový zahořanský zámok, ktorým sa pre potreby tohto diela zaoberali Kamil Podroužek a Václav Zeman (s. 375 – 411). Rovnako ako štukovú výzdobu kostola, tak aj výzdobu zámku priblížil Vít Honys (s. 413 – 429). Stavbám nachádzajúcim sa mimo priestoru Zahořan, no napriek tomu spätým s touto lokalitou, konkrétne pražským domom niekdajších majiteľov z rodu de La Croon a Kaiserštejn je venovaná rozsahom kratšia kapitola Tomáša Sekyrku (s. 431 – 442). Petr Hrubý, autor záverečnej kapitoly druhej časti, ale aj samotného diela čitateľovi približuje drobné pamiatky Zahořan – kaplnky, sochy a kríže.

Ako bolo načrtnuté v úvode, forma publikácie bola zvolená práve s ohľadom na osobu čitateľa. Preto je publikácia doplnená početnou obrazovou prílohou v podobe fotografií, máp, výkresov, plánov, leteckých snímkov či kópií archívnych dokumentov, ktoré tak veľmi vhodne dopĺňajú a vyvažujú odborný text.

Za krátkym záverom je radené resumé v anglickom jazyku, súpis použitej literatúry a prameňov, zoznam a zdroje vyobrazení, zoznam použitých skratiek a krátky prehľad autorov.

Mária Kaletová